

mgr Daniel Pankowski

Tytuł rozprawy doktorskiej: Ocena poznawcza i przekonania związane z chorobą a poziom adaptacji do życia z reumatoidalnym zapaleniem stawów

Promotor: prof. dr hab. Ewa Pisula

Promotor pomocniczy: dr hab. Konrad Janowski, prof. AEH

Reumatoidalne zapalenie stawów jest przewlekłą chorobą zapalną, której dominującym objawem jest odczuwany przez pacjentów ból. Choroba ta charakteryzuje się postępującym przebiegiem, który z czasem prowadzi do licznych komplikacji układowych oraz niepełnosprawności. Dane pochodzące z literatury wskazują, że u osób z diagnozą reumatoidalnego zapalenia stawów obserwuje się wysokie nasilenie objawów depresyjnych i lękowych. Zgodnie z założeniami teoretycznymi, czynnikami, które odgrywają dużą rolę w procesie adaptacji do życia z chorobą, rozumianej m.in. jako nasilenie objawów psychopatologicznych, są oceny poznawcze oraz przekonania związane z chorobą.

Na rozprawę składają się cztery artykuły naukowe, których głównym celem było określenie roli ocen poznawczych oraz przekonań związanych z chorobą w przystosowaniu do życia z reumatoidalnym zapaleniem stawów. Trzy z tych prac zostały już opublikowane, czwarta jest na etapie poprawy po pierwszej turze recenzji. Pierwszy artykuł ma charakter przeglądu – zaprezentowano w nim wyniki przeprowadzonych dotychczas badań obejmujących związki pomiędzy ocenami poznawczymi, przekonaniem nt. choroby a poziomem przystosowania do życia z reumatoidalnym zapaleniem stawów. W drugiej pracy przedstawiono wyniki badania przekrojowego oceniającego związek pomiędzy zmiennymi poznawczymi oraz wskaźnikami przystosowania, jak również różnice w tym zakresie pomiędzy grupami osób z różnymi problemami zdrowotnymi, m.in. astmą czy nadciśnieniem tętniczym. W pracy trzeciej skupiono się na analizie charakteru związku pomiędzy wiekiem i czasem chorowania a poziomem akceptacji życia z chorobą, a także zbadano relacje pomiędzy zmiennymi poznawczymi a poziomem akceptacji z wykorzystaniem modelowania równań strukturalnych. Analizie poddano także zmiany zachodzące w obrębie czynników poznawczych i akceptacji w perspektywie krótkoterminowej oraz czynniki, które z tymi zmianami wiązały. W artykule porównano również rolę zmiennych poznawczych w wyjaśnianiu zmian w poziomie akceptacji życia z chorobą w okresie jednego tygodnia pomiędzy wybranymi jednostkami klinicznymi (reumatoidalne zapalenie stawów, cukrzyca i choroby naczyniowe). W artykule czwartej porównano rolę ocen poznawczych oraz strategii radzenia sobie ze stresem choroby w przystosowaniu do choroby u pacjentów z reumatoidalnym zapaleniem stawów oraz oszacowano znaczenie spostrzeganego wsparcia społecznego w relacji pomiędzy ocenami poznawczymi i nasileniem objawów lękowych. Dodatkowo wyodrębniono profile grup osób charakteryzujących się różnym poziomem przekonań związanych z chorobą oraz porównano te grupy pod względem ocen poznawczych, spostrzeganego wsparcia społecznego a nasilenia lęku.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że oceny poznawcze odgrywają kluczową rolę w adaptacji do życia z reumatoidalnym zapaleniem stawów, zaś przekonania związane z chorobą odgrywają ważną rolę zarówno w kształtowaniu się ocen, jak i wskaźników przystosowania.

Osoby z reumatoidalnym zapaleniem stawów zarówno oceniają swoją chorobą bardziej negatywnie niż osoby z innymi problemami zdrowotnymi, jak i mają bardziej negatywne przekonania jej dotyczące. Niektóre oceny poznawcze i przekonania związane z chorobą mogą zmieniać się w perspektywie jednego tygodnia. Stwierdzono również szereg istotnych statystycznie interakcji w zakresie roli analizowanych zmiennych w tłumaczeniu zmian w zakresie akceptacji życia z chorobą.

Uzyskane wyniki potwierdzają przesłanki płynące z koncepcji teoretycznych Maesa, Leventhala i de Ridder (Stress-Coping Model) oraz zdroworozsądkowego modelu choroby autorstwa Leventhala i wsp. (Common-Sense Model; CSM) dotyczących adaptacji do choroby, jak również wskazują na konieczność indywidualizacji oddziaływań terapeutycznych u osób chorujących przewlekle. Przeprowadzone analizy mają również implikacje dla przyszłych badań w tym obszarze i wskazują na potrzebę kontroli zmiennych poznawczych w badaniach podłużnych.